

TTG

ÕPILASPERE AJAKIRI

KOOLI 15 AASTA
NÄITUSE ERINUMBER

No 11

**2. JUUNI 1934
VI AASTAKÄIK**

Kooli elu.

Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi õpilaskontsert.

16. mail 1934. a. kell 18.30 oli korraldatud kooli ruumides T. T. G. muusikaõpilaste klaveriõhtu.

Ettekannetega esinesid õpilased tehniliste võimete järjekorras, alates Bernh. Schumann'i kergemate paladega ja lõpetades suuremaid tehnilisi ning muusikalisi ülesandeid nõudvate Rachmaninoff'i ja Chopin-Liszt'i helitöödega.

Eesti klaveri-kompositsioonidest toodi kuulda-vale M. Saar'e „Hetk“ ja A. Lemba „Fantaasia“.

Üllatusena tundub kooli töötingimuste juures (nimelt on klaveriõpetus mitte üksik-, vaid grupitundidena ette nähtud, kusjuures õpetajal tuleb tunni aja jooksul 6 kuni 9 õpilasega töötada) säärane töötulemus: õpilased esinesid julgelt, tundus töötahet, armastust kunsti vastu, ja nii mõnegi õpilase juures ilmnis üsna tähelepanuäratavaid solisti võimeid.

Siinjuures etendab äärmiselt tähtsat osa õpetaja-juht: kui leiame tema juures omadusi, mis tõstavad ühe inimese kõrgemale teistest, nimelt: töötahet, visadust, kõrgeid aateid, siis kanduvad need ka õpilasile üle.

See esteetiline moment õpilaste elus väärrib tähelepanu.

Leida Kurko,
Tartu Kõrgema Muusika-
kooli klaveriõpetaja.

Koolitöö lõpp ja sügisene õppetöö algus

Koolitöö lõpp kevadel on ette nähtud 9. juunil k. 12 päeval; 11.—13. juunil on vastuvõtmiseksamid. Sügisese vastuvõtmise- ja järeleksamid toimuvad 27.—29. augustil. Vastuvõtmine sünnib kõigisse klassidesse. Täies koosseisus tulevad moodustamisele kolm klassi: kaks praeguste õppekavade kohaselt nähtud esimest klassi (7. õppeaasta) ja üks uute õppekavade kohane esimene gümnaasiumiklass (5. õppeaasta), kuhu pääseb algkooli IV klassist. Koolitöö algab 30. aug. k. 9 homm.

Õppenõukogu koosolekud enne selle aasta koolitöö lõppu on teisipäeval 5. juunil (kõik klassid peale V klasside) ja 6. juunil (V klassid).

Härra Riigivanema juures.

26. mail toimus traditsiooniline abiturientide vastuvõtt Härra Riigivanema juures. T. T. G. abiturientide esindajaina sõitsid Tallinnasse Hilja Tõnisson Va ja Camilla Takk Vb, keda saatis dir. J Roos. Tallinnasse jõuti kell 8 ajal. Kell 11 mindi Haridusministeeriumi nimesid kirjutama külalisteraamatusse. Ühine lõuna oli korraldatud K. N. M. Ü.-s. Kell 3.30 oli vastuvõtt Härra Riigivanema juures Kadrioru lossis. Kõnedega esinesid siin Härra Riigivanem, härra dir. J. Roos ja Tartu H. T. G. õpilaspere vanem H. Bachmann. Hiljem siirduti Riigivanema eraruumidesse, kus kstitati abituriente kohvi ja kookidega. Järgnes pidulik osa, millest Tartu esindajad ei saanud osa võtta järgmisel päeval kavatsetava laulupeo tõttu.

Eksamid

on peaaegu läbi ettenähtud kava kohaselt. Üldiselt läks enamusel hästi ja rahuldavalt, kuid on ka läbikukkujaid.

Algasid eksamid 24. mail V klasside eesti keele kirjatöödega, mille teemideks olid: „Maa ja linn oma hüvede ja pahedega“ ja „Haritud naine eesti uuemas ilukirjanduses“. V-a klass valis enamikus kirjandusliku teemi, V-b ja V-c kl. aga üldteemi (välja arvatud üks õpilane V-b-st). 26. mail kirjutasid IV klassid fõid teises võõrkeeles: IV-a klass saksa keeles: „Das blinde Ross“ (ümberjutustis); IV-b klass inglise keeles: „Joro and the Elephant“ (ümberjutustis); IV-c klass prantsuse keeles: „La Chèvre“ (diktaat ja tõlge). 28. mail oli V klassidel matemaatika kirjalikult. Kõigi klasside suulised eksamid jõudsid lõpule 1. juunil, ainult V klasside viimane eksam on veel tuleval nädalal (5. juunil).

T. T. G. NÄITUS

KOOLI 15 AASTA KESTUSE PUHUL

on avatud pühapäeval 3. juunil kella 10—18 ja esmaspäeval 4. juunil kella 9—15.

NÄITUSE TÕELIKUSSE TUUMASSE JA KOOLI OLEMUSSE SUUDAB TUNGIDA VAID SEE, KES MURETSEB ENDALE KÄESOLEVA T.T.G. NÄITUSE NUMBRI.

TARTU TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI ÕPILAS- PERE HÄÄLEKANDJA

Nr. 11.

2. juuni 1934.

VI aastakäik.

Väljaandja : Tartu tütarlaste gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja : Aug. Raud; abi : Joh. Aavik. Tegev toimetaja : H. Puusepp. Toimetuse liikmed : H. Albert, H. Kama, L. Raba, A. Repson, E. Tobias. Talituse juhataja : V. Käpa. — Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T.T.G.“ ilmub aastas 10 korda, nimelt : 20. sept., 20. okt., 12. nov., 30. nov., 20. deks., 20. jaan., 20. veebr., 20. märtsil, 20. apr., ja 20. mail. — Tellimishind : aastatellijaile 20 senti number, üksiknumbrites tellijaile 25 senti number.

T. T. G. koolinäituse puhul.

Koolinäitus on kooli astumine avalikkuse ette peaaegu kogu oma olemusega. Kooliruumide uksed avanevad ja koolielu ning koolitöö eest langevad eesriided. Igaüks, kes soovib, võib sel puhul pilku heita maailma, kuhu ta muidu nii kergesti ligi ei pääse. Ses mõttes on koolinäitusel tähtis ülesanne täita. Ta võimaldab seltskonnal ja vanemal tutvuda kooliga enam-vähem kõigis tema avaldustes. Ühes sellega aitab ta kooli, kodu ja seltskonda üksteisele lähendada ja viimaste huvi äratada kooli vastu, mis omakorda aitab arendada vastastikust mõistmist ja arusaamist. Vanemad võivad näha õpetajate, oma laste ja teiste laste töötulemusi ja neid võrrelda, kuna võrdlus aitab alati kaasa asjade õigeaks mõistmiseks ja hindamiseks.

Kuid näitus ei ole mitte ükski tähtis tegur koolielus seltskonna ja vanemate, s. o. välismaailma suhtes, vaid niisama suure tähtsuse ning ulatusega on näitus ka kooli sisemaailma, s. o. õpetajate ja õpilaste suhtes. Ta on õpetlik ja kasulik niihästi õpetajaile kui õpilastele. Õpetajad näevad, mis on tehtud koolis üldse, mis

teinud nad ise ja mis on teinud kaasõpetajad. Avaneb võimalus ülevaate saamiseks, võrdlemiseks, hindamiseks ja arvustamiseks. See äratav ja ergutav aga uuteks otsimisteks ja leiutamisteks.

Niisamuti on lugu õpilastega. Ka neil võimaldub näitusel ülevaate saamine kogu koolielust, kõigi õpetajate, klasside, õpilaste tööst ja tegevusest ning oma isetegevuslikkudest üritustest. See aitab suurel määral kaasa kooli taotluste õigele hindamisele ja mõistmisele ning virgutab hiljem innukamale tööle ja teotsemisele.

Kuid koolinäituse puhul ei tohi unustada, et sellel on vaid siis positiivsed tulemused ja viljav tähtsus, kui ta on õieti lavastatud ja sisustatud. Esimene põhimõte on, et näitusel olgu välja pandud ja avalikusse toodud võimalikult kõik, mis koolis on ja mis seal tehtud, — niihästi puudulikud, rahuldavad kui ka head töötulemused ja avaldused. Ainult head välja panna ja puudulikkude varjata ei vasta õigele näituse põhimõttele. Teine põhimõte on, et näitusele väljapandud esemed oleksid kõige ligemas ühenduses ja seoses koolitööga ja koolieluga, oleksid koolitöö

otsevad tulemused. Otseteed näituse jaoks ja näitusele midagi teha ja valmistada ei ole otstarbekohane.

Siinmainitud põhimõtteid on püütud ka Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi koolinäitusel jälgida ja näidata seda, mis on võimalikult ligidases ühenduses koolitööga. Kõigepealt tulevad küsimusse ruumid. Klasse on püütud sellesse olukorda jätta, kui need on harilikult õppetöö ajal, ja sisustada neid õppeainesse puutuvate esemete ning väljapanekutega. See on seetõttu vajaline ja võimalik, et koolis valitseb aineklasside süsteem, s. t., et iga õppeaine jaoks on oma eri klassiruum. Samuti on näitusel võimalik näha ka teisi ruume vastavalt sisustatult, nagu arstituba, raamatukogu, majapidamisruume jt.

Edasi pakub näitus ülevaate kooli õppeabinõudest ja õppevahendeist. Need on ka koondatud õppeaine kohaselt vastavasse klassiruumi.

Ka töökäik tuleb käesoleval näitusel küsimusse. Mõne õppeaine õpetamist otse demonstreeritakse, nagu võimlemine, muusika, laulmine ja majapidamine. Teiste õppeainete töökäiku võib õpetajate töökavade kaudu teatava piirini jälgida.

Viimaks kõige suurema väljapanekute arvu kujundab töötulemuste ala, mida sisustavad õppeaasta jooksul tehtud õpilaste tööd kõigis õppeaines. Välja on pandud muidugi peamiselt 1933./34. õppeaastal tehtud tööd.

Diagrammide ja tabelite osas tulevad aga küsimusse viimased 5 aastat, mõnes suhtes aga kogu kooli kestusaeg.

Kui käesolev näitus osaltki täidab temale pandud lootusi ja temale antud ülesandeid, siis on korraldajad rahuldatud. Kõigile näituse külastajaile tere tulemast!

J. ROOS,
koolijuhataja.

T. T. G. näitus kooli 15 aasta kestuse puhul.

Sissejuhatuseks.

Lisaks üldisele näituse kavale esitatakse allpool rida selgitavaid artikleid üksikute osakondade kohta näitusel. Kahjuks ei luba ruum peatuda kuigi pikalt üksikute õppeainete juures, mispärast on artiklis mainitud vaid olulisimad jooned õppeaineist ja nende käsitlemisest.

Ruumipuudusel on koguni välja jäetud üksikute osakondade lähem käsitletu.

Pisut rohkem on antud sõna kehalisele kasvatusel, laulule ja muusikale, mis demonstreerivad töötulemusi tegelikult ettekannete näol.

Eesti keel.

Eesti keel on tähtsaimaks õppeaineks meie üldhariduslikes alg- kui ka keskkoolis nii emakeel kui võõrkeelena. Sellest johtubki, et eesti keele õpetamise ülesanded on vahest laiaulatuselised madal kui ühelgi teisel õppeainel.

Emakeel õppeainena jaotub kahte ossa: keeleõpetus ja kirjanduseõpetus.

Keeleõpetuse ülesandeks on harjutada õpilasi oma mõtteid ja tundeid korralikult, arusaadavalt ja loogiliselt väljendama nii kõnes kui kir-

jas. Samuti tuleb rikastada õpilaste sõnavara ja arendada mitmekülgseks nende väljendusvõimet. Sõnaõpetuses on tähtsaimaks osaks sõnade muutmise õpetamine, kusjuures erilist tähelepanu tuleb juhtida erandlikkude raskeimate sõnade muutmisele. Pikaajalise harjutamise teel tulevad need õpilastele kätte õpetada. Õpetamist juhib printsiip, et grammatikat ei tule õpetada grammatika enese, vaid õpilase keele ravimise pärast.

Sõnavara suurendamiseks tuleb õpetajal tutvustada õpilasi nende arengu kohaselt uus- ja võõrsõnadega, mis nad selleks määratud vihkudesse üles märgivad.

Lauseõpetuse ülesandeks on õpetada õpilasi moodustama korralikke loogilisi lauseid ja kirjavahemärkide tarvitamist.

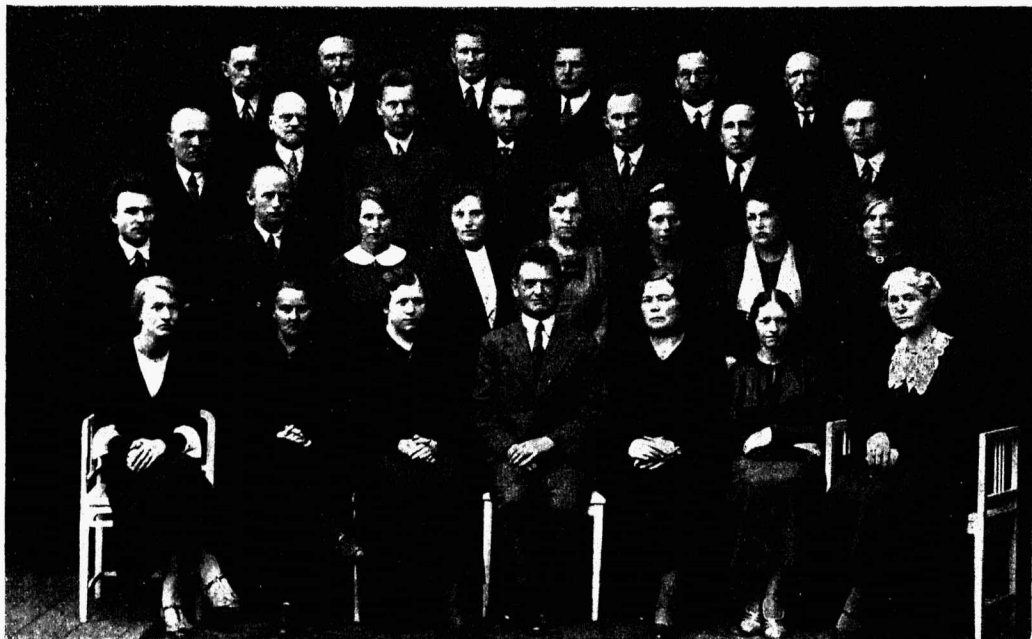
Kirjanduseõpetuse ülesandeks on edendada õpilaste esteetilisi elamusi kirjandusteoste kaudu, arendada nende maitset, fantaasiat, tähelepanuteravust ja intuiitvust mõtlemist, kõigepäält aga kriitilist suhtumist kirjandusteosesse. Viimane areneb kord-korralt sünteesina õpetaja juhatastavast, kuid õpilaste eneste tehtud kirjandusteoste analüüsist. Selles mõttes on kirjanduseõpetuses arusaadavalt tähtsaimal kohal kirjandusteos ise, sest tema kaudu saab

sisendada õpilasisse esteetilisi, eetilisi, rahvuskultuurilisi ja üldinimlikke ideaale ning kaasa aidata noorte üldisele vaimuarengule, elu- ja maailmavaate kujunemisel. Kirjanduslooliste faktide, biograafiliste ja kultuuriliste andmete õpetamine on vähema tähtsusega.

Mis puutub töötajimuste soodustamisesse eesti keele õpetamise alal, siis on T. T. G. teinud kõik, mis on olnud ses suhtes ta võimuses. Aineklasside süsteem on võimaldanud koondata kõik õppevahendid vastavaisse aineklassidesse (neid on kaks: üks alamaile, teine kõrgemaile klassile) ja luua töötamiseks

sunduslik kõigile õpilasile. Õpilaspere ajakirjas on aastate viisi olnud nn. „Keelenurk“, milles käsitletakse olulisimaid praktilisi keelelisi küsimusi (keelevigu, uussõnu, võõrsõnu jne.); ka on kooli ajakirjas käsitletud sel õppeaastal kirjandusteooria küsimusi.

Töötulemuste suhtes võib konstateerida, et kirjanduseõpetuse alal rahuldavad saavutused juba praegugi asjaosalisi, kuna keeleõpetuse tagajärjed ei ole veel küündinud sellise tasemeni, millist sooviksid näha selle aine õpetajad. Ometi on märgata siingi järkjärgulist tõusu. Puuduste põhjused on väga mitme-

T. T. G. õpetajaskond ja ametnikud 1933./34. õ.-a. ühes koolijuhataja ja ta abiga (puuduvad Joh. Aavik ja M. Jürgen).

sobiva miljöö. Eesti keele ainearaamatukogu on suurim kõigist teistest ainekogudest ja sisaldab rohkes eksemplaridearvus kirjandusekursuses käsitletavaid teoseid, samuti raamatuid kriitilise kirjanduse alalt ja käsiraamatuid õpetajaile. Vanade rariteetide demonstreerimiseks on asutatud arhiivaraamatukogu. Aineklasside laudadel on alati õpilastele kättesaadavad õigekeelsuse-sõnastikud (3 eksemplaris), uute sõnade ja võõrsõnade sõnastikud. Vanemate klasside aineklassis on kriitilise kirjanduse käsikogu vaba ligipääsuga õpilasile kohal töötamiseks. Alamaais klassis on ainekogust eraldatud kursust haaravad raamatud ja jagatud klassidesse lugemiseks eri nimetikkude järele. Õpilaste kirjatööde korra ja ühtluse tõstmiseks on koostatud ühiselt õpetajate poolt ja trükitud brošüürina välja antud sellekohased juhised, mille omandamine on

sugused, mille ettetoomist ei võimalda selle artikli kitsad raamid.

Eesti keele õpetamise tegeliku ilmega, õppevahenditega ja seniste saavutustega tutvustabki näituse külastajaid eesti keele osakond näitusele.

Võõrkeeled.

Võõrkeelte õpetamise eesmärgiks üldhariduslikus keskkoolis on õpilase silmaringi laiendamise ja tema varustamine uute võimete ja oskustega. Võõrkeele kaudu puutub õpilane kokku võõra rahva omapäraga, kuid ühtlasi õpib sügavamalt tundma ja teadlikumalt hindama oma rahva mentaliteeti võõrkeele-tunnis omandatud teadmiste taustal. Võõrkeele tarvitamise oskus laiendab isikute ringkonda, kelledega on võimalik luua vaimset kontakti, ja mõtetevalda, kuhu suudetakse tungida; ühtlasi

on võõrkeel õppijale uueks relvaks, millega ta võitleb tarbekorral oma rahva eest.

Võõrkeelte õpetamise tuumaks on rikkalik sõnavara omandamine; nii siis üksikvõtete (lek-tüür, tõlkimine, grammatiline ja foneetiline õpetus, konversatsioon, kirjatööd jne.) väärtus oleneb sellest, millisel määral nende abil taotellakse seda eesmärki. Kuigi eeskätt tahame valitseda keelt passiivselt, ei saa vältida ka keele aktiivse tarvitamise harjutamist. Suureneva sõnavara omandamine eeldab õppija soovi tutvuneda oma kujutlusvaras uute nimedega, s. t. võõrkeelsete sõnadega. Seepärast heale mälule paratamatult rahuldavate tagajärgede saavutamiseks peab lisanduma õppija vaimne arenemine ja erksus. Õpetajalt nõutakse energiat ja leidlikkust järjekindlate harjutuste läbi viimiseks.

Kuna õpilased tulevad enamalt jaolt kodudest, kus aukohal on emakeel ja kus majanduslikud olud ühtlasi ei võimalda keele õppimist erateel, siis oleks vilunud õpetajate arvamise põhjal esimese võõrkeele õpetamise tulemuseks keskkoolis sõnavara omandamine 2500—3500 sõna ulatuses.

Esimest võõrkeelt senimaksvate kavade järele on ette nähtud 10 tundi alg- ja 19—21 tundi keskkoolis, kokku 29—31 t. Teist võõrkeelt on 12—16 tundi teisest keskkooli klassist alates. Kolmandat võõrkeelt on 10 tundi kolmandast keskkooli klassist alates (ainult humanitaargümnaasiumis).

Väiksema tundide arvu tõttu tuleb teises võõrkeeles panna pearõhk lugemisele ja loetu mõistmisele (nn. keele passiivsele oskusele), kuna keele tarvitamist õpilased omandavad ainult piiratud määral. Kolmanda võõrkeele õpetus paneb põhja keele passiivsele mõistmisele ja on aluseks, millel võib sündida iseseisev edasiõppimine.

Meie koolis õpivad käesoleval aastal inglise keelt I võõrkeelena Va, IVa ja IIIa kl.; teise võõrkeelena Vb, IVb, IIIb, IIIc, IIa ja IIB kl. Saksa keelt õpivad esimese võõrkeelena Vb, Vc, IVb, IVc, IIIb, IIIc, IIa, IIB ja mõlemad I klassid. Prantsuse keelt õpivad teise võõrkeelena Vc ja IVc kl. Kolmandaks võõrkeeleks humanitaarharu V, IV ja III klassides õpib osa õpilasi ladina keelt, kuna teisel osal on selle asemel kodukultuuri ained: majapidamine ja muusika. Edaspidi on kavatsatud läbi viia muudatusi, kusjuures kooli õppenõukogu arvates oleks tarvis tõsta tähtsamale kohale prantsuse keelt.

Näitusel pannakse välja valik vihke kõikidest klassidest, niihästi paremaid kui ka nõrgemaid töid, et anda pilti sellest, mis on saavutatud üksikute keelte alal (klassi keskmine tase kui ka andekamate õpilaste silmapaistvamaid saavutused). Üldisest õppetöö käigust

annavad ülevaate õpetajate 1933./34. õ.-a. töökavad ja üksikutele õpperaamatutele juurelisatud aruanded. Töötingimustega tutvunemiseks pannakse välja õpperaamatuid ja muid õppevahendeid, nagu grammofon ja plaate, grammatilisi ja foneetilisi tabelleid, pilte. Väljapanekud varustatakse tarbekorral seletustega. Kuna mõnes klassis õpilased on kirjavahetuses välismaa õpilastega, siis on välja pandud näiteid sellest kirjavahetusest, mis omab suuremat tähtsust huviäratamise mõttes keeleõpetuse vastu.

Ajalugu.

Ajalugu nagu iga teinegi õppeaine meie keskkoolis peab mõjustama õpilast nii formaalselt kui ka materiaalselt. Ta peab arendama õpilase vaimseid võimeid, kuid ajalooõpetuse kaudu peab ka omandatama vajalisi ja kindlaid põhitadmisi. Ajaloo vald on ääretu lai. Seda arvestades tuleb silmas pidada neid ajastuid ja rahvaid, mis on ühenduses ajaloolise arengu pealiiniga ja viimase oluliste astmetega. Samuti tuleb arvestada briljantseid originaalsusi, kuigi need ei ühtu pealiiniga. Teadmised on vajalikud selleks, et ehitada ajaloolist mõõdupuud. Ajalugu õpitakse selleks, et mineviku kaudu mõista olevikku; teiste sõnadega: ajaloolise mõõdupuuga tuleb mõõta nii ruumilist kui ajaloolist olevikku. Viimane asjaolu viibki ajalooõpetuse formaalse külje juurde.

Ajalooõpetuse formaalne külg annab mõõtmise võimeid: ajaloolist meelt, mõtlemist, otsustamisvõimet, tahet jne.

Siht saavutatakse muidugi mitmesuguste meetodiliste vahendite kaudu. Hinnatav on ikkagi õpilaste ja õpetaja lähedane koostöö tunnis. See seisab kodusõpitud faktilise materjali arutlemises, järelduste tegemises, hindamises, võrdlemises, kontrollis ja vajalike faktide esile tõstmises. Kaart, pilt, klassitahvel täidavad siin oma ülesandeid, nagu raamatul on oma kindel koht õpetamises. Kirjatööd — kodused ja klassis-tehtavad — jällegi aitavad teostada kontrolli või annavad võimaluse õpilasele iseseisvaiks mõteteavaldamiseks. Rohkearvuline ajalooraaamatukogu, eriti ajalooliste väärtuslike romaanide kogu, aitab kaasa vaatepiiri aines laiendada ja konkreetsemaks teha.

Ajalooõpetuse tagajärjed pole mitte hinnatavad ainult teadmistes. Meelus, mis siit kujuneb, on esijoones nägematu, mõõtmatu. Meeluse areng nõuab püsivat ja süstemaatilist tööd. Võõrkeeli ja matemaatika võib kergesti järeleaitamisetundides omandada, ajaloolise meeluse omandamine nõuab süstemaatilist tööd koolis. Siit selgub ka ajaloo suur väärtus ühiskondlikust seisukohast, eriti olevikule.

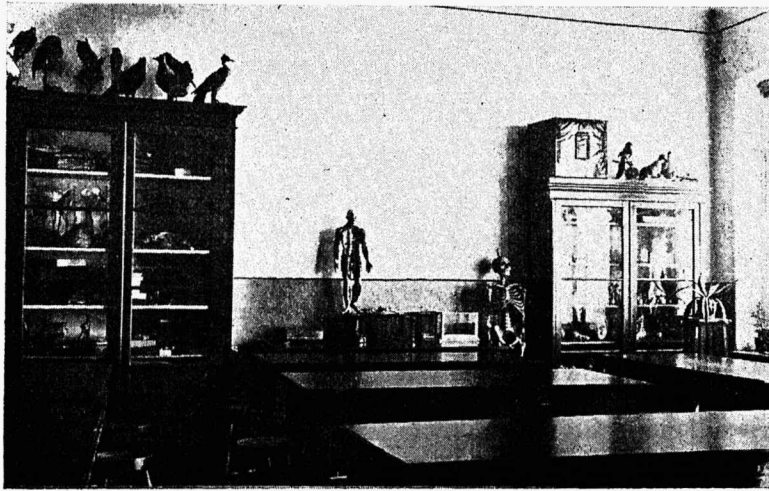
Käesolev näitus riivab esijoones kodumaa ajalugu. Väljapanekud on seoses kas töö tulemustega või jälle õppevahenditega.

Kehaline kasvatus.

Koolis taoteldava kehalise kasvatus ülesanne on olla üks element üldkasvatuses. Kehalise kasvatus eesmärgiks on kasvatada õpilastes arusaamist loomulikkusest, ilust ja tervisest. Kehalised harjutused võimlemise, mängu ja spordi näol arendavad kergeid, vabu ja painduvaid liigutusi, mis ongi jõu, tervise ja ilu peatingimusi. Ka arendavad ilusad ja vabad liigutused õpilases julgust esinemises, kaotavad kohmakuse ja kõhklemise ja tõstavad seega isiku iseteadvust, samuti kasvatavad õpilast korrale, enesevalitsemisele, julgusele, ettevõtlikkusele, seltsimehelikkusele ja aususele.

ainevahetuse kiirendamises, koordineerimise, kiiruse ja osavuse arendamises. Ka arendab mäng ausust, enesevalitsemist, korda ja ühistunnet. Selleks tuleb nõuda õpilastelt täpset mängus ettenähtud seaduste täitmist.

Kolmandal kohal on sport. Sellest kuulub kooli kehalisse kasvatusse kergejõustik, uisutamine, aerutamine ja ujumine. Kergejõustikku, peamiselt jooksu ja hüppeid, tehakse sügisei ja kevadeti kooliõuel. Uisutamine sünnib samuti kooli õue uisuteel talveti; õpitakse lihtsõitu, iluuisutamist ja kiiruisutamist. Aerutamaks käiakse kevadeti ilusatel soojadel ilmadel Emajõel, samuti ka ujumas Emajõe ujulas.

Loodusloo aineklass.

Tütarlapse kehalist kasvatust käsitletakse suunas, et tüdrukust kasvaks ühiskonnale kasulik liige. Eriti peetakse silmas tema naiselikku omapära, teades, et tema kui tulevase naise tõeline ja esikohal seisv ülesanne inimkonnas on ema ülesanne. Rekord- ja võistlusspordile, mis viimasel ajal ka naise kehalises kasvatuses hakkas mängima juhtivat osa ja mille siht ning abinõud selle saavutamiseks tõelisest kasvatusest kaugelt lahku lähevad, on Tartu Keskkoolide Juhatajate Kogu poolt piir pandud.

Kehalist kasvatust koolis taotellakse mitmel viisil. Selleks on määratud igas klassis kaks tundi nädalas. Esikohal seisab saali-võimlemine, mille ülesanne on korrigeerivalt mõjuda õpilase kehahoiu vigadele, suurendada verevoolu elundeisse, soodustades seega paremat ainevahetust, kiiremat südame ja kopsude tegevust, liigeste ja lihaste liikuvust ning painduvust, jõudu, vastupanu ja kiirust. Siia kuuluvad ka jooks ja hüpped.

Teisel kohal on mängud, peamiselt pallimängud. Mängu füsioloogiline mõju seisab

Huvitav on märkida, et õpilased väga individuaalselt suhtuvad neisse kolme kehalise kasvatus harusse — võimlemisse, mängusse ja spordisse. Eriti on märgata vahet võimlemise ja mängu suhtumisse. On õpilasi, kes on huvitatud puht võimlemisest; mängusse ja spordisse suhtuvad nad külmemalt. On aga jälle õpilasi, kes on huvitatud peamiselt mängudest ja vabast spordist. Võimlemisest on huvitatud enam tagasihoidlikuma ja vaiksema iseloomuga õpilased, mängudest ja spordist aktiivsemad ja elavamad tüdrukud. Et aga kõik õpilased saaksid tunni jooksul küllaldaselt määralt liikumist, seepärast koosneb peaaegu iga võimlemistund kahest osast — keha läbitöötavatest võimlemisharjutustest ja mängust või spordist.

Talvspordi haru — uisutamine — on tervemaid ja sobivamaid spordiharusid tütarlastele. Kool on omalt poolt häid ja soodsaid võimalusi loonud selle spordiharu harrastamiseks, kuid kahjuks ei ole kõigil õpilasil uiske; nii ei saa seda ala täiel määral rakendada iga õpilase kehalisse kasvatusse. Õpilased ise suh-

tuvad väga suure huvi ja häämeelega uisutamisse, ja need, kel omad uisud puuduvad, katsumad neid isegi teistest klassidest õpilastelt laenata, mis pole küll mitte just soovitatav nähtus ja mida sel teel saaks kõrvaldada, kui lastevanemad enam uiske oma tütardele muretsesid.

Aerutamine ja ujumine süstemaatilise keharajutusena arvesse ei saa tulla, sest ühe tunni jooksul ei jõua palju midagi ära teha, kuna enamik tunnist kaob jõe äärde ja tagasi kõndimiseks. Seepärast on need alad olnud esmajoones vahelduseks ja meelelahutuseks.

Siseruumes kehalise kasvatus tundi täiel määral hügieeniliselt läbi viia takistab asjaolu, et koolil puudub selleks otstarbeks asjate määratud saal, puudub ka pesemise võimalus pärast tundi, mil õpilased on tublisti higistanud. Need kaks puudust leiavad aga juba lähemas tulevikus kõrvaldamist.

Üldiselt võib öelda, et kehaline kasvatus aasta-aastalt on mitmekesisestunud ja üldse on võtnud üldises kasvatuses tähtsaima seisukoha, kui tal see varemalt osaks on olnud. On tunnustatud tõsiasi, et keharajutustega ja puhtusega korrashoitud keha on palju vastupanuvõimelisem haigustele ja ka igal alal töövõimelisem. Statistika näitab, et hoolitsedes enam õpilaste kehalise kasvatus eest, õpilased ka teistes õpeainetes paremini edasi jõuavad. Prantsuse kasvatuseteadlane ja filosoof Montequie ütleb: „Vaim annab pingutustele järele, kui keha pole küllalt tugev ja karastatud.“

Näitusel demonstreeritava võimlemise kava:

I kl.: 1. Jooks. Harjutused hüpate peharjutusteks
2. Jooks nõõri alt. 3. Võimlemishüpe. Soti hüpe.
4. Hüpe üle keerutatava nõõri. Jooks üle keerutatava nõõri. 5. Jalgade lödvustamisharjutused.

II kl.: 1. Jooks. Korraharjutused. 2. Mäng: „Kapteni pall“.

III kl.: 1. Jooks. Keha läbitöötamisharjutused. 2. Harjutused tasakaalu-pingil: otsekõnd, kõnd põlvpainutusega, kõnd jala ja käte viibutustega, tagurpidi-kõnd, tagurpidi-kõnd põlvpainutustega, kõnd ümberpöördega, paariskõnd. 3. Jooks.

IV kl.: 1. Keha ettevalmistavaid harjutusi. 2. Kergejõustik: start, kõrgushüpe, kaugushüpe. 3. Palliheited ja -visked. 4. Havi rull. 5. Jooks ja rahustavad harjutused.

V kl.: Rütmilisi harjutusi keha läbitöötamiseks. Pantomiin, improvisatsioon.

Laul ja muusika.

1. Laulmine.

Inimkonna vaimse kultuuri alustagedeks on teadus ja kunst. Teadused arendavad mõistust, kunstide ülesandeks on kasvatada ilumeelt, rikastada ja harida tundeilma. Selles suhtes populaarseim on muusika, eriti aga laul, mis mõjub otsesemalt kui ükski muu kunst meie tunnetele, toidab neid ja sisustab.

Koolilaulmise otseseks sihiks ongi äratada õpilastes huvi helilise ilu vastu, kasvatada laulurõõmu, lauluarmastust ja arendada neis ühis-, rahvus- ning usulisi tundeid. Seda suudab hea laul, korralik, ilmekas ja viimisteldud ettekanne, mille saavutamiseks tuleb teritada lauljate kuulmist ja nägemist, harida häält, arendada laulurütmi, meloodia ja harmoonia tundmist.

Päale otsese sihi on lauluõpetusel ka suur tervislik tähtsus. Laulmisel tarvitav sügav hingamine mõjub tervendavalt hingamisorganitele, südamegevusele, seedimisele ja sellega kogu organismile. Ei saa jätta mainimata sedagi, et arenenud kuulmine, diktsioon ja rütmifunne soodustavad tähtsal määral keelte õppimist.

Keskooli algaastail oli laulul vääriline koht teiste õppeainete reas, töötingimused normaalsed ja tulemused kõigiti rõõmustavad. Kahjuks kaotati aga 1930. aastal maksmapandud õppekavadega klassilaul, koorilaulu ettevalmistav aste, ja jäeti ainult üldiseks koorilauluks 2 tundi iga keskkooli haru jaoks. Säärestes tingimustes töötamisel hakkas laulu tasapind muidugi langema. Asja parandamiseks on siiski paaril viimasel aastal kool omal algatusel osa koorilaulule määratud tundidest andnud klassilauluks. Nii on praegu I-a, I-b, II-a, II-b kl. à 1 tund klassilaulu, kuna III—V kl. on koos 2 tundi nädalas koorilaulu.

Klassilaul valmistab ette teadlikke koorilauljaid. Selleks varustatakse õpilased vajalikkude muusika-teoreetiliste teadmistega, millised antakse seoses õpitava lauluga. Lauluõppimine toimub näitlikult, solmiseerides noodijoonestikult ja võimalikult ilma instrumendita, kuna klaveriseadet võimalikult tarvitatakse pärastpoole õpitud viisi kindlustamiseks. Solmiseerimine tehakse toonika ja dominandi kaitsel, mitte aga intervallide süsteemil. Teatud laulude abil omandatakse oskus intervallide laulmiseks, mis arendab kuulmist ja kergendab noodist laulmist. Rütmifunne arendamine seisab lauluõpetuses tähtsal kohal. Selleks võetakse tarvitusele lauljate oma taktilöömine lauldes. Lauluhääle arendamiseks ja ravimiseks antakse algteadmisi hingamises ja hääldamises vastavate harjutuste abil. Õpitud laulude ettekanne püütakse viia võimaliku ilmekuseni. Mis puutub laulude valikuisse, siis kuuluvad siia meie rahvaviisid ja peamiselt omade heliloojate rahvuslikud viisid.

Paari aasta kogemused on näidanud, et klassilaul siiski on suutnud pidurdada huvilangust laulu vastu, mis hakkas ilmne eeltoodud põhjusel. Nimelt töötavad innukalt kaasa kooli üldkooris õpilased, kes klassides lauluõpetust saanud või praegu saavad. Samuti püsib algkoolist kaasatoodud lauluarmas-

tus esimestes klassides. Koolikoori ongi koon-
tatud laulutahtelised ja vähemalt keskmiste
lauluvõimetega õpilased, peamiselt noorema-
test klassidest. Nii on koori tänavune koos-
seis klasside viisi järgmine:

I-a — 22, I-b — 20, II-a — 28, II-b — 24,
III-a — 6, III-b — 10, III-c — 6, IV-a — 11,
V-b — 14, IV-b — 14, IV-c — 6, V-a — 0,
V-c — 8, kokku 162 lauljat.

Vähese tundide arvu tõttu on praegu kesk-
koolid laulu- ja muusikaõpetuse osas halvas
seisukorras. Meie koolis on olukord ses suhtes
parem. Muusikat õpib 135 õpilast ja muu-
sika nädalatundide arv on 18. Töö toimub nen-
des tundides rühmade kaupa; muusikaõpetust
antakse klaveriõpetuse näol ühes teooria alg-
õpetusega.

Igal rühmal on 1 tund nädalas ja seal on
keskmiselt 7 õpilast. Muusikatundides tuleb

Majapidamise aineklass.

Näitusel ettekantavad laulud:

I-a ja I-b klassiga:

1. Muru Äntsu ainus ingel (2-hääleline)
— Eesti rahvaviis.
2. Pulmalaul (2-hääleline) — Eesti rahvaviis.

II-a ja II-b klassiga:

1. Palve (3-hääleline) — L. Beethoven.
2. Isamaa ilu hoiledes (1-h. klaveri saatel)
— K. A. Hermann.
3. Ehi, veli (2-hääleline) — Eesti rahvaviis.

2. Muusikaõpetus.

Muusikaõpetusel keskkoolis on eriline täht-
sus kunstikasvatuse sihis. Tema peamiseks ees-
märgiks on äratada kestva armastust muusika
vastu ja seda arendada.

Muusikaõpetuse ülesandeks on kasvatada
muusikalist kuulmist, rütmitunnet, harida muu-
sikalist maitset, mõjustada õpilase hingelist
ja esteetilist kasvatust.

Muusikatundides on peatähtsus klaveri-
mängu-õpetusel. Klaveriõpetuse eesmärgiks on
õpilasi viia niikaugemale, et nad oskaksid kerge-
maid palasid mängida ja aitaksid seega muu-
sikat kanda laiemasse rahvahulgisse, eriti aga
tuua helikunsti meie kodudesse. Klaveriõpetus
on tähtsamaid kodukultuuri tegureid.

töötada iga õpilasega üksikult, kuna ainult
teoreetilisi küsimusi võib käsitleda üldiselt.
Olenedes õpilase andekusest ja hoolsusest are-
neb iga üksik õpilane täiesti individuaalselt.
Tunni normaalne kestus on 50 minutit; nii
siis jääks igale õpilasele ainult 7 minutit, et
õpitud harjutusi ja palasid ette mängida ja
uueks tööks näpunäiteid saada. On arusaadav,
et selline töötamine on seotud suurte raskus-
tega. Ka õpilastel on selle aine õppimisega oma
raskused ja nimelt harjutamise suhtes. Ena-
mik klaveriõppijaist käib võõraste juures har-
jutamas. Enamasti harjutatakse ainult 2 — 3
tundi nädalas, sagedasti küll enam, koguni
1 tund igapäev. Need, kel klaver kodus, on
muidugi ses suhtes paremas seisukorras. Vae-
sematel õpilastel on võimaldatud koolis har-
jutamine, kus on kolm klaverit.

Muusikaõppimine huvitab õpilasi. Igal sügi-
sel on muusikatundidesse soovijaid palju roh-
kem, kui neid saab vastu võtta. — Töötule-
mustega võib üldiselt rahule jääda. Saanud
algatuse siin koolis muusikatundides, jätka-
vad väga paljud pärast kooli lõpetamist oma
muusikalist haridust muusikakoolis ja väljas-
pool seda.

Muusika esineb T. T. G. näitusel kahes osas:
1) ettekannete ja 2) väljapanekute kujul.

Ettekanded :

1. a) Etüüd — B. Schumann.
b) Merineidude laul Weber'i oop. „Oberon“
— B. Schumann.
I-b kl. õpil. Agathe Kaupmees.
2. Albumileht — Ed. Grieg.
II-a kl. õpil. Elsa Lutkin.
3. Menuett op. 78. — Fr. Schubert.
III-a kl. õpil. Kaja Tammemägi.
4. Serenaad — Fr. Schubert.
IV-a kl. õpil. Anastasia Michelson.
5. Valss — Brahms.
V-a kl. õpil. Ruth Maasing.
6. Soov — Chopin-Liszt.
V-b kl. õpil. Kamilla Takk.

Väljapanekud

(vt. näituse nimistu).

Joonistamine ja kunstiopetus.

Väikerahva olemasolu kindlamaks aluseks on ta kõrgestiarenenud vaimne kultuur. Ligi 30 a. tagasi ütles üks meie tuntumaist rahva-juhtidest „Vanemuise“ nurgakivi panekul, et kunstid on meie kaugelaste kahurid. Veel rohkem on nad seda praegu meie omariikluse päevil. Et kujutav kunst on laiematele hulka-tele vähe kättesaadav ja vähe mõistetav, sellest tingitud on vähene huvi, ühekülgne, poolehoiupuudus selle kunstiharu suhtes. Kooli ülesanne on noorsugu igakülgsest arendada, et meie tulevane intelligent oleks täiuslik ning suuteline oma tööga teenima ülalpidamist ja edasi viima ühiskonda ja vaimset kultuuri. Neid sihte üldhariduslikus keskkoolis taotleb ka joonistamine kui õppeaine. Kuid aine nimetus on juhuslik ja ühekülgne; võiks nimetada seda kunstiopetuseks. Et inimene tajub oma oma ümbrust optiliselt, seepärast tuleb erilist rõhku panna kasvatustöös just optilise meele arendamisele, et õpilane oleks vastuvõtlik kõigele kaunile kunstis ja looduses, mis on tema enesega ja igapäevase eluga seoses. Kunstiopetus aitab äratada ja leida aktiivseid loovaid jõude, arendab oskust oma tundeid ja mõtteid graafiliselt väljendada joone, vormi ja värvi kaudu. Isegi tänapäeva tehnika oma suursaavutustega on hinnatav ja pääseb mõjule ainult kõrgestiarenenud maitse ja vormitundega massi juures. Siit nähtub, et kunstilisel kasvatusel on suured üldhariduslikud väärtused.

Ametlikus õppekavas on aine esitatud pisut ühekülgsest ja vähene tundide arv ei luba ainet laiaulatuseliselt käsitleda. Pole üldse ette nähtud tutvumist kunsti kultuuriväärtustega. T. T. G. õppenõukogu ja koolijuhatare kunsti-kultuuri sõbralikkuse tõttu on selles koolis see ebanähtus enam-vähem rahuldavalt lahenda-

tud; on antud võimalus õpilastel tutvuneda nii eesti kui ka teiste rahvaste kunstikultuuriga.

Õppetegevust kergendab suurel määral rikkalik ainerahvastik. Mainitagu või põhjalikke monograafiaid peaaegu kõikidest suurmeistritest või mahukaid teoseid selle kunsti muilt aladelt. Ei saa mainimata jätta Pedagoogilise Muuseumi, ülikooli Kunstiajaloolise Instituudi ja Eesti Rahva Muuseumi kogusid, kuhu ligipääs on kerge kooliekskursioonidele. Mitte väike pole kooli õppevahendite kogu, mis aga vajab uuendamist ja ajakohasemat täiendamist.

Näitusel on esitatud vähemalt üks töö igalt õpilaselt ja kahe keskmise ning kahe parema õpilase kõik tööd igast klassist. Siis esineb veel metoodiline järjekord õppetööst. Peale selle on tahetud rõhutada näitusel pidevat sidet aine ja igapäevase praktilise eluga. See ilmneb kõigepealt esimestes klassides oskuses vormi, värvi, ja joont kooskõlastada ja näha asju ruumis. Teistes klassides on side käsitööga, tabava silma ja vilunud kiire käe omandamine.

Õppetöö on suunatud üldiselt ilule ja elule.

Käsitöö.

Käsitöö kui õppeaine eesmärk on juhtida õpilasi niikaugemale, et nad otstarbekohaselt, maitsekalt ja kokkuhoidlikult oskaksid valmistada endale igat liiki pesu ja kaunistada mitmesuguste käsitöödega oma kodu.

Selleks on seletuste andmistel õpilasi juhitud isetegevusele, neile rohkem üldise loomuga seletusi andes, et õpilased lõpptulemusi leiaksid ise. Seega peab käsitöö ka kasvatama õpilastes isetegevust, korraarmastust ja arendama nende maitset. Kooli lõpetades oskavad õpilased iseseisvalt valmistada kõiki esemeid, mis näitusel esinevad väljapanekutena.

Näitusel on välja pandud kirjutikandus, pluusid, vaibad ja igat liiki pesu: ihu-, voodi- ja lauapesu. Ihupesu jaguneb kolme liiki: naiste-, meeste ja imikupesu, ja need veel omakorda kahte liiki: liht- ja peenpesu.

I klassides on välja pandud naiste lihtpesu, mille õmblused on masinal õmmeldud, kuid esemed kaunistatud käsitsi.

II klassides on välja pandud igasugust kirjutikandust: pluuse, linu, patju, vaipu jne.

III klassides on välja pandud suures enamuses käsitsikaunistatud voodipesu, vateeritud voodivaipu ja käsitöid, mis magamistoas sisustamisel on vajalikud.

IV klassides on välja pandud naiste peenpesu ja meeste lihtpesu, mis enamuses masinal õmmeldud, kuid esmajoones käsitsi kaunistatud.

V klassides on välja pandud ainult käsitsi, peamiselt valges tikanduses tehtud lauapesu ja väike osa imikupesust.

Majapidamiseõpetus.

Majapidamiseharu on meie koolis olnud 1927./28. õppeaastast alates. Selle aja jooksul on lõpetanud juba kuus majapidamisklassi. Käesolev kevad annab seitsmenda lennu. Peale majapidamiseharu on majapidamiseõpetus olnud veel humanitaarklassides neile õpilastele, kes ladina keelt ei õpi, vähema tundide arvuga.

Majapidamiseõpetuse eesmärgiks on:

- 1) äratada huvi otstarbekohase elamu ehitamiseks, korteri otsimiseks ja sisustamiseks;
- 2) korraldada meie rahva toitmist rohkem teadlikule alusele (s. o. uurida toitmist elava organismi ehitamisprotssesina ja harjutada toitvate valmistemist);

Osa käsitöid kooli 10. a. juubeli-näitusel 1929. a.

- 3) õpetada oskusi ja harjumusi kodutööde läbi viimiseks (s. o. ruumide, rõivaste, pesu ja jalanõude puhastamiseks ning korrashoiuks, peale selle veel koduseks majapidamiseks);
- 4) äratada huvi aiatöö vastu.

Majapidamiseõpetust tuleks lähendada rohkem elule. Seda nõuet on kool pidanud silmas. Selleks on ehitatud vastavad ruumid kooli juurde, nimelt köök, söögituba, puhastamisruum-triikimistuba, pesuköök ja kelder. Kõik need ruumid on vastavalt sisustatud. Peale selle on koolile renditud tükk maad Karlova mõisast juurvilja kasvatamiseks. Samuti on olemas viljapuuaed ja ilumuru kooli juures.

Majapidamisetunnid algavad majapidamisharus kolmandast keskkooli klassist. Käesoleval õppeaastal oli majapidamisetunde kolmandas ja neljandas klassis à 5 tundi nädalas. Nendest üks teoreetiline tund ja neli tegelikku töötundi. Tegelikku töö kordi oli kolmandas ja neljandas c-klassis — 28. Viendas majapidamisklassis on 3 tundi nädalas. Selles klassis

tuleb korraldada teoreetilisi ja tegelikke töötunde üle nädala. Tegelikku töö kordi oli 14.

Humanitaarklassides on ka majapidamiseõpetus, alates kolmandast klassist à 2 tundi nädalas; neljandas ja viendas klassis üks tund nädalas. Nendest on olnud: IIIa ja b-klassis 10 tegelikku töö korda; ülejäänud tunnid on teoreetilised; IVa ja b-klassis 6 tegelikku töö korda; ülejäänud tunnid teoreetilised; Va ja b-klassis 4 tegelikku töö korda; ülejäänud tunnid on teoreetilised.

Kolmandas klassis õpitakse otstarbekohase elamu ja korteri nõudeid ja sisustamist; toidu ülesandeid inimese kehas; konservimist; toidusedelite koostamist toitolluste ja kalorite järele, samuti kodu korrashoidu ja aiatööd.

Neljandas klassis tulevad kõne alla üksikud toiduained. Tegelikku töö tundides on õpilastel harjutuseks toiduvalmistamine ja mitmesugused kodu korrashoiu ja puhastamistööd; konservimine; kevadel ja sügisel aiatöö.

Viendas klassis tulevad kõne alla maitse ja mõnuained. Ühtlasi tegelevad õpilased peo-toitvate valmistemisega ja lauakattimisega, samuti eritoitvate valmistamisega, nimelt haigete, laste ja vanade tarvis. Arutellakse arvepidamist perekonnas. Edasi harjutatakse konservimist ja mitmesuguseid kodupuhastamise töid, mis veel kolmandas ja neljandas klassis jäid läbi võtmata.

Kolme aasta jooksul on omandanud majapidamisklassi lõpetanud tütarlaps ümmarguse teadmiste-tagavara oma kodu ja kodutööde korraldamiseks.

Suvel iga neljanda (IVc) klassi õpilane läheb praktikale üheks kuuks võõrasse perekonda. Praktikal olles peab iga õpilane päevaraamatut tööde ülesmärkimiseks. Praktika päevaraam

matu ja tunnistuse esitab õpilane sügisel koolile. Praktikal on olnud õpilased nii linnas kui maal. Peaaegu iga aasta on olnud mõned õpilased Soomes praktikal. Praktika kohad on õpilased valinud huvikohaselt ja tuleviku tarviduse järele. Nii mõnigi õpilane on saanud tõuget oma edaspidiseks ettevõtteks praktikaajast; näiteks mesinduse ja aianduse jaoks.

T. T. G. raamatukogu.

Ei nõua küll erilist selgitust asjaolu, kui võrd tähtsat osa mängib kooliraamatukogu kooli õppetöö tulemuste tõstmiseks ja õpilaste vaimseks arendamiseks.

Vaadeldavat näitust korraldab kool on pannud jõulist rõhku kooliraamatukogu suurendamisele. Kui kool esimese õppeaasta lõppedes (1920. a.) võis omaks tunnistada ainult 964 raamatut kooliraamatukogus, siis on raamatute arv tõusnud käesoleva õppeaasta lõpuks 11 616 numbrini. (Vahepeal sai kool küll endiselt Puškin'i tütarl.-gümnaasiumilt kaunikeste vene-, saksa- ja prantsuskeelseid raamatuid, millest aga enamik kui tarbetu ja eesti koolile ebasobiv anti üle linna-koolivalitsuse kaudu linna rahvaraamatukogule ja vene koolidele.) Praeguse raamatukogu raamatud on peaaegu täies ulatuses soetanud kool ise.

Raamatute arvu võimaliku suurendamise kõrval on kool kõigi abinõudega taotlenud seda eesmärki, et raamatosaadav võimalikult kergesti kätte saadav õpilasele-lugejale. Samuti on silmas peetud, et raamatukogu kasvaks kõigi õppeainete huvides ühtlaselt.

Selles sihis on T. T. G. raamatukogu teinud läbi kolm eri arenemisperioodi: 1) koolil oli üks õpilaste-raamatukogu ja teine õpetajate-raamatukogu; 2) igas klassis oli eri klassiraamatukogu ja õpetajail oli eri raamatukogu; 3) terve raamatukogu omaette on jaotatud ainekogudeks, õpetajate raamatukogu figureerib vaid ühe erikoguna. Kaks esimest raamatukogu kujundamise moodust tuli kõrvaldada kui ebasobivad suurele koolile ja suurele raamatukogule. Jäädi peatuma praegusele moodusele, mille puudusi pole seni selgunud.

Koolil on praegu 22 eri ainekogu, mille nimestiku ja graafilise ning arvulise ülevaate leiavad näituse külastajad näituse raamatukogu osakonnast.

Raamatukogul on üldine tehniline juhataja, kes peab korras raamatukogu arved, katalogiseerib raamatud, hoolitseb köitmise eest jne. Kõrvuti temaga töötab raamatukogu üldine pedagoogiline juhataja, kes korraldab raamatukogu sisulist

külge, juhib ostetud raamatud vastavatesse kogudesse ja teeb muid üldkorraldusi. Peale nende on igal aaineraamatukogul tegelik juhataja — vastava aine õpetaja, kes vastutab oma raamatukogu eest, kannab hoolt selle sisustamise eest ja toimetab raamatute väljaandmist.

Aaineraamatukogud on enamasti paigutatud aineklassidesse, kuna eri ruumis on eesti keele ainekogu ja eestikeelne üldkogu (s. o. eestikeelne õppekursusest väljaspool olev ilukirjandus).

Sellise korralduse juures kasvavadki asjatundlikul hoolitsemisel aaineraamatukogud ühtlaselt, sisaldades vaid soovitavaid raamatuid, ja vastava aine õpetaja saab oma õppeainesse puutuvad raamatud vahenditult oma äranägemise järele juhtida õpilase kätte. Ka ei koorma säärane moodus liialt üht õppejõudu tööga raamatukogus, vaid jaotab töö hulga õpetajate vahel ära. Säärane moodus lubab samuti võimalikult sagedasti anda välja raamatuid. (Üksikuid detaile eesti keele ainekogu korraldamises leiavad lugejad veel eesti keele õpetuse osas, vt. lk. 127).

Iga kogu juures on loomulikult oma raamatukataloogid. Eesti keele ainekogul on lisaks neile veel seinakataloogid, mis osutuvad eriliselt praktilisteks (vaata näituse raamatukogu osakonnas).

Tänu eelselgitatud korraldustele, on raamatukogude tarvitamine tõusnud erakordselt suureks. Nii on keskmiselt lugenud iga õpilane 1929./30. õ.-a. 28 raamatut, 1929./30. õ.-a. 29 raamatut, 1930./31. õ.-a. 49 raamatut, 1931./32. õ.-a. 49 raamatut, 1932./33. õ.-a. 52 raamatut (käesoleva õppeaasta andmed on veel kokku võtmata).

Kuivalju on tarvitatud raamatuid igast ainekogust, seda näitab graafiline kujutus näituse raamatukogu-osakonna seinal.

Samuti on pandud vaafamiseks välja raamatukogu kodukord, raamatute väljaandmise moodus, kataloogid, T. T. G. raamatukogu näidis-eksemplarid jne.

Üldosa.

T. T. G. näituse üldosa oma mitmekesiste väljapanekutega tahab anda läbilõikelise pildi T. T. G. elust ja tegevusest nüüd ja minevikus. Siin on peamiselt esitatud diagrammid, mis koostatud statistilistel andmetel. Need diagrammid kõnelevad omaette selget keelt ilma lähema seletusetagi. Olgu siinkohal juhitud tähelepanu vaid nende sisulisele küljele.

Nii näitab üks diagramm, et õpilaste arv klassis on olnud aastate viisi stabiilne. — Puudumiste ja hilinemiste suhtes on näha teiselt diagrammilt, et nende arv viimasel viiel aastal järkjärgult kahaneb. —

Õpilaste üldarv kahaneb ka aasta-aastalt; kahanemine on linnalaste arvus järjekindel; maalt päritolevate õpilaste arv alul vähehaaval tõuseb, siis järgneb suurem langus; mujalt maakondadest tulnud õpilaste arv püsib ühel ja selsamal tasemel. — Õpilaste keskmine arv klassides viimase viie aasta kestes pakub järgmist pilti: humanitaarklassides langeb järkjärgult õpilaste keskmine arv; majapidamisklassides langeb see arv jõudsasti kuni III klassini, III klassist alates pisut tõuseb ja V klassis jõuab humanitaarklasside õpilaste keskmise arvu tasemeni. — Edasijõudmine õppeaineis on esitatud käesolevast õppeaastast; siit nähtub, et kõige väiksem edasijõudmise protsent on eesti keeles; sellele järgnevad paremuse järjekorras ladina keel ja muud võõrkeeled, siis matemaatika jne. — Esimese klassi sisseastujaist jõuab 5 aastaga koolikursuse lõpetada 34%. — Väljalangenud õpilaste arv on olnud varemalt suurem, viimasel ajal aga tunduvalt väiksem; algab selle arvu vähenemine majandusliku kriisi algusega, millest võib teha ehk järeldus, et keskkooli saadetakse enamikus säärased õpilased, kel on lootus koolis edasi jõuda ja kelle vanemal on lapse keskkooli panemiseks ainelist jõudu. — Kooli tulude-kulude kohta selgub, et kool on läbi tulnud omade summadega, välja arvatud õpetajate palgad, mis tulevad suuremas osas riigilt; varemalt aastail puudub toetus kooli ülalpidajailt üldse; hilisemal aastail, kui algab kooli koondamine, on saadud toetust Tartu ja Tartumaa omavalitsustelt minimaalsel määral (võrreldes kooli eelarvega). — On kahtlemata huvitav jälgida ka diagrammi, kuipalju läheb õpilane maksuma riigile, samuti mõningaid teisigi diagramme, kuid kõigi nendega tutvuneb näitusel käija juba koha peal.

Õpilaste tervislik seisukord 1933./34. õ.-a.

Läbi vaadatud on 428 õpilast. Läbivaatamise tulemused:

Kehaehitus hää 252 õp.; kehaehitus keskm. 171 õp.; kehaehitus nõrk 5 õp. Toitu-

mus hää 243 õp.; toitumus keskm. 182 õp.; toitumus halb 3 õp. Jume hää 173 õp.; jume keskm. 238 õp.; jume kahvatu 17 õp. Kopsud nõrgad 20 õpil. Süda haige 21 õpil. Nina või kurk haige 15 õpil. Selgroo kõverused 14 õpil. Nahahaigusi 24 õpil. Struma 11 õpil. Luustiku-haigusi 2 õpil. Kõrvahaigusi 1 õpil. Silma-haigusi 1 õpil. Nõrga nägemisega 137 õpilast. Hambad vigased 230 õpilasel. Hambad plombeeritud 100 õpil.

Õpilaspere valitsus ühes koolijuhatajaga.

Nagu aruandest näha, on õpilaste tervislik seisukord rahuldav. Peale kahe kõhusoojatõve ja kahe sarlakite juhu ei ole teisi infektsioonhaigusi õppeaasta jooksul ette tulnud. Arvurikka vigaste hammaste tõttu on hambaravi õpilastele tehtud sunduslikuks. Õppeaasta kestel oli kooli ambulatoorium õpilastele avatud 3 korda nädalas: teisip., neljap. ja laup. suurel vahetunnil. Visiitide arv vastuvõtupäevadel on olnud 25—35, peamiselt külmetushaiguste juhud. Kooli ambulantsi on kasustatud 1250 korda. Kooliarsti juures kodus on õpilastel vastuvõtt igapäev k. 17—18 pärast lõunat. Seda on kasustatud kokku 145 korda. Klasside korra ja puhtuse järelevaatus on kooli arstil üks kord nädalas.

Jälleenägemine kümne aasta pärast.

Kool, meie lapsepõlve teine kodu, hoiab meid oma paelus tugevamini, kui seda arvame. Kooliaegseis askeldusis ei mõelda eelseisvale ajale, mil tuleb lahus olla kaasõpilasist ja koolist. Aastate möödudes tekib ning kasvab igatsus näha oma ümber kord jälle seda, omal ajal nii omakssaanud, rahutult sädistavat tüdrukute-ringi. Ühtlasi tuntakse uudishimu koolikaaslaste käekäigu ja tegevuse vastu. On loo-

mulik, et mälestusi elustavaid ja uutkuulutavaid tunde tahetakse veeta koos õpetajatega koolimajas.

Nii koguneski T. T. G. V lend 6. mail k. a. kooliruumesse, kus suurem osa ajast istuti lõbusalt vesteldes endises viimases klassis.

See kogumispäev oli nimetatud lennul esimene ja korraldati kümne aasta möödudes kooli lõpetamisest. Küllalt suur aastatearv ei

peegeldunud aga koosolijate nägudes ega tegudes. Kära oli keelamiseni palju. Küsimistel ja kostmistel polnud lõppu. Kirjutati ja õpiti uusi perekonnanimesid. Abiellunutel oli juttu rohkem; päriti ükssteiselt laste arvu ja nende vanust. Esikohtadele tulid Liina Remmel-Ani, kelle laste arv osutus kõige suuremaks — 3, ja Hildegard Koppelman-Johanson, kellel tütar on juba 8-aastane. Terve lennu käekäigust annavad ülevaate alljärgnevad arvulised andmed.

Lõpetajaid 65; neist pärit linnast 39, maal 26. Ülikooli astusid 27, seni lõpetanud 7. (5 keeletead., 1 arstitead., 1 majanduseosakonna). Kutsekooli või -kutsekursused lõpetanud 10. Töötavad kantsleides 11. Tegelevad koduses majapidamises 23; neist taluperenaistena 3 ja peremehena 1. Juhuslikus teenistuses 8. Abiellunud 30, vallalisi 34. Surnud 1. Välismaal elab 5 (2 Saksa-, 1 Prantsusmaal, 1 Austraalias). Kuues „välismaalane“ pöördus aasta eest Prantsusmaalt kodumaale. Enamus neist teenib perekondades perenaiste abidena.

Suurim tööala on Mari Ritsing-Vassus'el ja Aksella Luts-Kapsta'l. Mõlemaid tunneb Tartu õppiv noorsugu eranditult. Mari Ritsing, üliõpilasköögi juhataja, hoolitseb, et noored punapõselisiks ja siledaiks jääksid ka süües, ja Aksella Luts, esimene tantsuõpetaja Tartus, püüab alal hoida hästitoidetud noorte saledust ja painduvust tantsuga. Väike kokkumäng kooliõdede vahel.

Eelpooltoodud andmetest on näha, et pole olnud nõutut seismajäämist ja abitut ümbervaatamist. Peaaegu igäiks on leidnud endale tegevusala suurema või väiksema kohustus-

koormaga. Kool on meid ellu saatnud küllal-dase kaasavaraga, selle eest tänu õpetajaile, koolile.

Endised kasvandikud polnud unustanud kooli. Seda tõendas rohkearvuline ilmumine. 65 lõpetajast oli kümne aasta järele tagasi tulnud 30. Koosviibimise aeg tundus lühikesena ja kümneaastane vahe liiga pikana. Lahkudes oli tunne, nagu oleks jäänud midagi pooleli, mida viie aasta pärast jätkama peab.

Klara Vilms.

Naine peegli ees.

Kaisa istub peegli ees, paljastab oma erilist ravige hambaid, klõppides ettevaatlikult ühele neist väikese roosa küünega. Kurvalt silmitseb end, paitades vaheldamisi nägu ja kaela. Mustad suured silmad vaatlevad hajameelselt hästihoidunud ovaalset nägu. Õnneliku rahulolemisega surub enda peeglile ligemale ja sorib närviliselt juustes, kartes, et võib säält leida mõne halli juukse — mustis torakavad nad eriliselt silma. Rahuneb, kui ei leia. Edevalt vaatleb oma kasfanpruune õlgu ja kaela. Olles rahul enesega, kuigi mõni vaevaltmargatav kortis on ilmunud kaelale ja näole, ümises uuemat šlaagerit, nagu: „Preili, pardon, jne!“ Silmad on endiselt kurvad ja hajameelsed.

Korraga ilmub neisse erisugune läige, ja endiselt jätkates paitusi näol, kaelal ja õlul lausub õrnal, mängleval ja edeval toonil, jõudes paitustega ninani: „Ninake, ilus, armas, väike ninake, sina ei tohi nii ruttu veel vanaks

minna! Ilus ja õrn pead olema! Kui sinule juba kortsud ilmuvad, siis on kõigel lõpp!... Ja silmad, silmakesed, ei tohi kunagi tuhmuda! Oo, ja kortsud, hirmsad „kanavarbad“, teid vihkan ma kõige rohkem! — Mehi hinnatakse, ja nad äratavad tähelepanu, kui nad on väga targad ja tugevad, kuid — naisel on ainuke tagasihoidlik tähelepanuabinõu ta ilu! Jah, kuid mõned julgevad siiski rääkida, iseäranis mehed, et nemad hindavad ka naise tarkust, ilu jäävat rohkem tagaplaanile. Kahekümnenda sajandi naine ei võivat enam piirduda koduga jne. Imelik! Vähemalt mulle. Igatahes on niisugused mehed, loogiliselt võttes, kaunis laisad või umbes midagi nii: võtavad naise, kuid ise peab ta end toitma ja katma. Ei! Minu arvates peab olema naine triiphoonetaim, mis vajab hella hoidmist ja kaitsmist.“

Surub põse vastu peeglit ja teeb väga õrna ja abitu näo, jätkates ärritatult (isegi vaevaltmargatavat puna võib tähele panna): „Vihkan

P. Bourget' „Õpilane“.

(Analüüs.)

Ühe omapäraseima ja peenima kirjaniku Paul Bourget' valdav ja tähelepanuvääriv romaan „Õpilane“ („Discipile“) märgib ilmunisajana aastat 1899, mil see raamat sai „sündmuseks romaaniajaloo“.

Bourget' tähtteosena mainitud romaan „Õpilane“ nihutas autori lõplikult tähtsama ja hinnatuma meistri positsioonile 19. sajandi viimasel veerandil prantsuse kirjandusemaailmas. Aga pikemakski ajaperioodiks on kindlustatud selle raamatu huvitavus ja üldinimlik kandvus teoses käsitletud aine ja probleemi tõttu, mis oma uuduse ja omapärasusega olla äratanud elava mõtteavalduse ja poleemika toorkordseis vastavais kirjandusringkonnis Prantsusmaal.

„Õpilane“ on pühendatud Prantsusmaa tuleviku lootusele, noorukile, kes „temast vanematest raamatuid otsib vastuseid küsimusile, mis teda piinavad“.

Loomisele on inspireerinud Bourget'd ilmselt sisemine loomistarve, tahe olla kasutoov oma kodumaa noorukile, nagu sõnab autor eesõnas. Idee kujutamiseks on saadud mingisugusest Lebiez'i protsessist aastast 1878, mil keegi mõrvar olla kaitsnud oma rõima teaduse nimel, nagu seda teeb „Õpilasegi“ päätegelane.

Aine alaks kõne all olevas romaanis on õpilaselu; õieti öelda õpilase psühholoogiast on ammutanud Bourget aine oma „Õpilases“.

Tegutsema paneb Bourget oma õpilase oleviku ajaraamesse.

Isäralise iseloomuliku joonena Bourget' juures tuleb märkida tema täpsust ja eksimatust ajamääramisel.

Aasta, millisesse Bourget asetab tegevustiku, määrab ta ise juba kindlaks teose esimesel leheküljel. See aasta on 1887.

Tegevuse vältus piirdub kahe ja poole kuuga, kui fikseerida algusmomentina üht jaanuarikuu õhtupoolikut ja lõppmomentina viieteistkümnendat paastukuu päeva selsamal aastal.

Tegevuskohana raamatu esimesil lehekülgedel tähistab kirjanik Pariisi. Hiljem kandub

siit tegevus Riom'i, kus toimub päätegelase kohtuprotsess.

Bourget' mitte sugugi küll motiivikehvas „Õpilases“ figureerib päämotiivina psühholoogilise eksperimendi motiiv, siinakohal veel võrgutamismotiiviks nimetatud. Olles taimelavaks tervele reale kõrvalmotiividele (armastuse-, enesemõrva-, kohtu-, veelkord mõrva- jne. motiivid), johtub nimetatust teose draama. Huvitava motiivina tuleb märkida kasvatusmotiivi ja mainimata ei saa jätta õpilase ja õpetaja vahekorra motiivi.

Bourget' mondaniteeti, millist joont talle omistatakse, võib ära tunda ka tema „Õpilase“ tegelaskonna valikul. Kaks tegelast (muide väga aristokraatsed) põlvnevad keskseisusest (Robert Greslou ja Adrian Sixt), kuna kolm on kõrgema seisuse esindajad (härra de Jussat, tema tütar Charlotte ja poeg André).

„Õpilase“ tegelaskond võib-olla jätab pisut kuiva mulje. Kujud näivad konstrueerituina. Nad ei ole tulvil elulisusest. Mainitud nähtus võib oleneda sellest, et kirjanik mõningaid kujusid juba on mõelnudki abstraktsetena, eluvõõraste kabineti-inimestena. Kujude kahvatust aga võib ka fingida asjaolu, et kirjanik neid enam analüüsib, kui ta laseb neil tegutseda, toimida.

Romaani päälkirjas tähistatud õpilane, päätegelane Robert Greslou, noor kodukooliõpetaja, mingisuguseile filosoofia eksameile ettevalmistuv, esindab esteeti, teadlasekuju.

Tung teaduse järele veres juba isa kasvatusel mõjul, liitub teadusejanusele äärmine talendikus psühholoogilise analüüsi alal, ja Greslou's on olemas eeldused väärtuslikuks positiivseks õpetlaseks, kes prantsuse teadust võiks rikastada tüsedate uurimistöödega.

Õpetlase põhiolemuse kõrval aga puudub Greslou'l igasugune korralikuma elu ideaal, altruismi-ideaal. Temas kehatub vaid intellektuaalne üleolek ja auahnust õhutav egoism. Mainitud omadused takistavad tal nägemast igasuguseid eluväärtusi. Altruismi-ideaalile

meesnaisi, kes meestega käsikäes tahavad seltsimehelikult töötada. Ei! Meeste ideaalne naine peaks olema abitu, saamatu, edev, õrn, ka pisut jonnakas, kes nõuab kaitsmist murede ja hädade eest. — — —

Paid, väga, väga paid juuksed, teie peate ikka terve ja ilusa läikega olema. Ma ei taha olla nagu mu õde Els, kes vaevab end Jumal vahest teab mitu aastat juba mingisuguse dok-

tori aukraadi saamisega. Huu... Hirmus... Juuksed on tal hämara läike võtnud, hääles pole enam endist hoogu ega temperamenti; isegi trotsivad silmad on vajunud auku. Ei, niisuguseks ma ei taha saada!“

Naine tõuseb, vaatab tõsiselt ja veel kord uurivalt end, kuid laskub säälsamas rahul olles ja oma välimusest täielist naudingut tundes, naerdes, muheldes toolile. E—n.

võdraksjäänud Greslou ei rakenda oma andeid, võimisi elu ega ühiskonna teenistusse. Tema intellektuaalsusest, kõikvõimsast egoismist jöhutub koguni, et Greslou' südametunnistus ei tauni teda mänglemisel oma kaasinimeste tunnetega. Temale, kellele miski pole vää, moraalne ega ebamoraalne, on „kogu inimhing vaid keerukas mehhanism, mille koostvõtmise huvitab teda psühholoogilise eksperimendina“. Isik kui niisugune — rafineeritud vaimuga, kuid külmasüdameline, eluväärtusi ignoreeriv — jääb ühiskonnale parafamatult väärituks; ja Greslou' sensuaalsus, karakteri tasakaalutus üha aitavad toonitada tema negatiivsust.

Õpilane Greslou jätab antipaateks. Tema traagika — see äratub õudusetunnet, mitte kaastunnet.

Väärtuslikku ja positiivset isikut esindab siiski filosoof Adrian Sixt, Greslou' õpetaja — samuti ühiskonnale võdraksjääv, kabinetisulguv nagu tema õpilane. Adrian Sixt'i lubab hinnata tema elutöö. Sellele raamatuinimesele on loobumine ideaaliks nagu puhtuski.

Idee „Õpilases“ on moraliseeriv. Raamatu eessõna ja lõpp väljendavad eriti selgelt Bourget' eetilise elutunde taotlust käesolevas teoses. Autor näitab, kuidas ei piisa esteetilise elutunde taotlusest ja teadusejanust inimese hääks käekäiguks, kui puudub arusaamine mingisugusest tõhusamast eetilise elutundest.

Eetilise elutunde puudumine tingib Greslou' elu laostumise, tema traagika. See on päätegelase kokkupõrge oma sisemaailmaga, oma egoistlik-sensuaalse, intellektuaalse põhi-olemusega, mis on „Õpilase“ seesmiseks probleemiks.

Bourget oma „Õpilasega“ aga lahendab ka üldinimlikumat ja laialtavalisemat probleemi. Autor on teoses püstitanud küsimuse teadlase vastutavuse suhtes teaduse mõjul kaadetud tegude eest. Probleemi lahendab Bourget teaduse vabaduse eitamisega. Robert Greslou juba loomult kardetav iseloom leiab filosoofi õpetusis soodsa pinna, kus võib areneda oma pahimate vaistude suunas. Seepärast teadlane on

vastutav teaduse mõjul kordasaadetud tegude eest, nagu tunneb end vastutavana käesoleval juhul Adrian Sixt.

Raskuspunkt „Õpilases“ langeb psühholoogilisele analüüsile. Täpselt, üksikasjaliselt, pikalt-laialt analüüsib Bourget tegelaste hingeelu, eriti päätegelase hingeelu. Psühholoogina ta omab hingeteadlase oskuse ja täpsuse.

Eriti hää on „Õpilase“ tehniline külg. See on kindel ja viimisteldud ehitis — Bourget' romaan. Tervikulises kompositsioonis ei esine laialivalgumisi ega lünki. Gradatsioon on hästi läbi viidud, kuna kujuka kontrasti annavad Robert Greslou ja Adrian de Jussat — elureaalsus ise. Konklusioon on hää ses mõttes, et sääl väljendub veel kord see, mida Bourget taotleb oma „Õpilasega“. Usuline lõppakord, ateisti Adrian Sixt'i suundumise Jumala otsingule toonitab veel kord autori mõtet, et ei ole õige elutunne, mis ignoreerib eetilisi nähtusi.

Üksikasjalisemat stiilianalüüsi vältides võib ainult öelda, et sõnastuski on Bourget' tugevamaid külgi. Iseloomustav „Õpilase“ autorile on pikalausealine abstraktne sõnastus. Vooluliselt „Õpilane“ kuulub psühholoogilisse realismi, millise voolu harrastajana Bourget' d peetakse peenimaks ja teadlikemaks meistriks.

Öeldakse olevat Bourget Prantsusmaalgi mõistetav ja maitstav ainult piiratud ringkonnile. Eesti tõlgekirjanduses on aga Bourget' „Õpilane“ küll määratud lugemiseks ainult vähestele. Eeldusi suureks levikuks sel romaanil pole kõigepäält seetõttu, et see näib siiski pisut raskena, kuivana, abstraktsena selleks, et olla nauditav kõigile. Süüdistusi tõlkijale Johannes Aavik'ule aga langeb suurimal määral. Ja ei või öelda, et oleks kerge lugeda Aavik' u keelt, kui keeleteadlane paneb mängu oma uuendused täiel määral, iseäranis raske on lugeda keeleuuenduse ignoreerijail. (Palju siis on pooldajaid!) Tõlkijat aga kannab optimistlik lootus, et küllap kord tajutakse keeleuuendite tarvitamise väärtust.

L. P. (Va).

III-a, IV-b ja IV-c Lõuna-Eestis.

Oli 10. lehekuu päeva hommik, kui kadus maa III-a, IV-b ja IV-c klassi jalgade alt. See juhtus nimelt sellepärast, et sõideti. Ja see pole kaugeltki lihtne, kui vaid mõelda, et sõidetakse ekskursioonile. Siis oleks nagu rongilgi enam auru pääl, sõidul tähtsam suund. Ja kui sõitjad ise ka päikeselisest ilmast on „ära võlutud“, siis ei hoolita enam millestki, konduktoritegi ametlikkus lööb sulama.

Oli 10. lehekuupäeva hommik, kui kadus duse nautimine. Tunt, et pääle kooliskäimise on palju toredamaid käimisi — hoopis erinevaid sellest igapäevasest, millele küll kevadel tahaks juba panna vajaliku punkti. Igauks oli varustatud suure ja ranga tuju kandamiga, mille puistamine osutus küllaltki lihtsaks.

Petsris oli vastas hoopis erinev maailm. Inimesed sääl kõik nagu teise päikesega soo-

jendatud. Jatkus vaatamiseks. Petserisse oli meie plaatinast südamega ekskursionistide juhataja soetanud nii ületamatud magamistingimused, et päris kindlasti veendusime ikka me juhi südameväärtuses (võrrelda: kallim kui kuld). Mõni, kes kahetses ja ahastas, et ta jätnud või unustanud kaasa võtmata voodi jm. väljasõidule tarvismineva, oli üpris rahuldatus, sest tarvitses ainult omal jõul veidi pingutada, kui küljealune kõige paremat pakkus. Mis aga jäi hoolitsejale endale, on siiani teadmatutes.

Päris Petseri väärtuses aga sai veendunud kloostris nägemisel. Tutvuti maa-aluste käikudega, vaadeldi ümbrust. Kuid kloostris müstilisus ja võõrapärasus mõjustas tüdrukuid massiliselt ohkama. Pärast küll avastus, et selle harduse peamiselt põhjustas mustas rüüs elupõgenik — inimene, kes jätnud kõik ja võtnud ühe, — s. o. kloostris, mis asendab maailma. Imesteldi. Mõnegi tütarlapse südameleegid värvusid purpursiks...

Petseris midagi hullemat päale südamekaotamise ei juhtunud. Näha aga sai palju.

Õõ möödus ilma suuremate põrutusteta. Õhtul tarvitati küll õhtrasti unerohtu, sest kõiki vaevas suur unepuudus. Rohi aga mõjus alles keskkõõ paiku, — õpetajaile näis ta varem olevat mõjunud, mida tüdrukud suuresti kahetsesid, sest seinale ilmus film, mille peategelaseks vanapagan omas kohutavas elusuuruses. Kui aga filmi kütkestavale sisule hakati kõigest väest kaasa elama ja kaasa häälitsema, tõusis „vägevamate kaasmagajate“ poolt kohutav müra, mis takistas rahulikku edasinautimist. Pidi tahtmatult alistuma „kutsuvate helide“ ja hääle võlule, mis ähvardasid iga minut karmiks muutuda. Õõ tuli ühel muidu nii rahulikult kaasasõitjal kannatada kuival, sest Petseri veepuudus ulatus isegi magajateni. Kuid tütarlapse õrn ja janunev süda ei jõudnud seda taluda ja hakkas tröösti otsima elektrivalgusest ja jalutamisest. Tunti vaesele hingele liigutavalt kaasa. Siis kuuldus veel keskkõõl ühe lagedalejäänud kaaskannataja nuttu. Nimelt kurtis viimane mamma järele, kes kaitsetu tütarlapse siia karmi maailma vintsutustesse sõandanud jätta. Teda aga trööstiti sellega, et teisel päeval tal avaneb võimalus minna „kitukivile“ ja säääl kõik oma hädad-vaevad arstida.

Edasi jatkub Võrus. Vahel oli nalja, sõitu, naeru, ehmatusi, üllatusi, õnnetusi jne. Võrus oldi aga jälle terves koosseisus.

Sel polegi vist südant ega muud selletaolist õrnemat kohta, kes ei hardu säälest loodusilust. Kasaritsa jättis kõigisse unustamatu mulje. Oli ilus elamus. Oleks jätnud kõik ja aina imestelnud.

Seda nüüd vaatamisest ja nautimisest, mis

on väljasõidu kandvamaks osaks. Kuid selle kõrval kõitis igaihte „tegelik elu“, mis pani aluse mõneleegi naljalookesele. Võrus igatses üks kui teine reast välja lüüa ning oma isiklikku elu uute muljetega rikastada. Kuivõrd see kellelgi õnnestus, sellest pole üldpilti. Muidu aga oli igati hoogu ja tuju — kes siis ekskursionistidest ei peaks lugu sellest viimasest! Rõkatas säälpool siis üliõnnevat naeru, ja lustakaid tüdrukuid aina väljatas siin-säääl.

Õhtul aga pääsis valla paanika. Keegi vaimukas inimolevus oli rottidega teinud isikliku kokkupõrke ja kirjeldas nüüd nende hädaohlikkust võimalikult elavates ja kirevates värvides. Kaasavõetud apteek fühjendati otsekohe palderjanist ja liikvast ja püüti omal jõul kaitseseisukorda luua. Keegi usklik tütarlaps püüdis enesesugestiooniga seisukorra hädaohlikkust unustada ja algas laulu kõige õrnemate sõnadega ja viisiga:

„Õieke, õieke, ära nii hellasti...“

Laulmine oli aga kõvasti keelatud, kuna akna taga isegi lauldi ja kaks laulukoori oleks kindlasti kohutavaid elukaid häirinud. Aravere lised langesid lootusetusse seisukorda. Põlnud enam aega mõeldagi, ainult tegutseti. Kuid toasvalitsevast kõrgest temperatuurist hakkas äkki vesi laual panges keema. Tekkisid keerulised keemilised protsessid, kellelgi sulas kaasavõetud lauahõbe, teisel jälle käärus kuremariin piirituseks. Ei suudetud enam vastu panna füüsilise jõuga, vaid hädavajaliselt valati isegi vaimu välja. Selle hädaohliku toimingu kestus oli aga viis minutit, siis oli lõppenud viimane vaimuraas. Mõnel üksikul oli veel vaim alles jäänud, kuid see vajas kindlasti arstiabi, kuna vaim pimeduses hakkas rängalt vaevama, tekitades palavikku. Et Võru geograafiline asend lõunas, siis arvatavasti levis malaaria. Arsti ligipääs aga oli lukustatud ukse tõttu võimatu ja telefoni kasustamine kõvasti keelatud.

Viimasel „rõõmupäeval“ käidi Haanjas, Munamäel. Jälle väga palju meeliülendavaid vaateid, palju rõõmustamist. Tasusid need vaated suuresti matkavaeva, tekitasid unustamatuid elamusi. Mägede ja orgudega kõitis mingi nägematu võim, järvedest ja metsasaludest hoovas värskust. Nii palju kirjeldamatut ilu, ürgset loodusevõlu ja mahedust! Kuis olekski jäänud nipernaaditama sinna, kus igale pilgule jatkub küllaldaselt sära! Linnast ei tahtnud säääl mõeldagi... isegi nii vargsi mitte... Oleks ikka kuidagi sinna mahtunud.

Tagasi jälle sõidutas rong. Silmis veel välja gahtas kõik nähtu, äsjamöödunu, siis tuli jälle virguda tõelisusele. Linn, mis hiljuti näis nii kaugena, pidi uuesti saama asupaigaks.

Äga tore oli!

H. P.

NÄITUSE KAVA.

Näitus on avatud pühap. 3. juunil k. 10—18 ja
esmasp. 4. juunil k. 9—15.

Pühap. 3. juunil.

Kl. 11: Näituse avamine.

„ 11¹⁵: Laulu ja muusika demonstratsioonid.

Õpetajad: T. Jakobson ja P. Konsap.

„ 13: Võimlemise demonstratsioonid.

Õpetajad: L. Haamer ja M. Treier.

Kogu näituse aeg on avatud näituse külastajajatele majapidamise-klasside õpilaste poolt korraldatud einelaud (kohv, tee, morss, kali, saiad, küpsised, koogid, jäätis, külmad toidud).

OSAKONNAD.

ESIMESEL MAJAKORRAL.

- I. Matemaatika.
- II. Loodusteadus, tervishoid ja keemia.
- III. Usuõpetus.
- IV. Füüsika.
- V. Raamatukogu.

TEISEL MAJAKORRAL.

- VI. Joonistamine.
- VII. Ajalugu ja kodanikuteadus.
- VIII. Eesti keel.
- IX. Käsitöö.
- X. Muusika.
- XI. Kasvatusteadus ja filosoofia.
- XII. Võõrkeeled.
- XIII. Üldosa koolist ja õpilaskonnast.
- XIV. Kooli ambulants.
- XV. Maateadus.

ESIMESEL MAJAKORRAL KANTSELEI POOL MAJAOSAS.

XVI. Majapidamine.

ESIMESEL MAJAKORRAL.

I. MATEMAATIKA.

Õpetajad: A. Kasvand, F. Laarens ja E. Merits.

1. Õpilaste kodu- ja klassitöid.
2. Graafikuid ja diagramme.
3. Õppevahendeid.
4. 1933./34. õppeaasta töökavad.
5. Õppe- raamatud.

II. LOODUSTEADUS, TERVISHOID JA KEEMIA.

Õpetaja A. Abarenkov-Ein ja õp.-prakt. L. Orviku.

1. Õpilaste valmistatud õppeabinõusid.
2. Õpilaste vihke, referaate ja tabeleid loodusteadusest ja keemiast.
3. Akvaariume ja terraariume.
4. Õppeabinõusid: preparaate, mudeleid, tabeleid ja diaposiitive.
5. Klassis tehtud katseid.
6. Tarvitusel olevad õpperaamatud.
7. Aineraamatukogu.
8. 1933./34. õppeaasta töökavad.

III. USUÕPETUS.

Õpetajad: J. Kimmel, J. Roos ja A. Wöhrmann.

1. Õpilaste kirjandeid.
2. Konspekte.
3. Graafilisi tabeleid ja pilte.
4. Õppe- ja käsiraamatuid.
5. 1933./34. õppeaasta töökavad.

IV. FÜÜSIKA.

Õpetaja F. Laarens.

1. Õpilaste kodutöid 1933./34. õppeaastal.
2. Kontrolltööde küsimusi.
3. Eksamite kavad.
4. Õpilaste järelekirjutusi (konspekte).
5. Õppevahendeid.
6. Eesti keeles ilmunud füüsika õpperaamatuid.
7. Aineraamatukogu.
8. 1933./34. õppeaasta töökavad.

V. RAAMATUKOGU.

Pedagoogiline üldjuhataja A. Raud, tehniline juhataja J. Jaanson.

1. Raamatukogu järkjärguline kasvamine kooli algusest käesoleva aastani (joonis).
2. Aineraamatukogud suuruse järele

1933./34. õ.-a. (joonis). 3. Raamatukogu riiulite pikkus 1933./34. õ.-a. (joonis). 4. Raamatukogu tarvitamine 1928./29. — 1933./34. õ.-a. (joonis). 5. Läbiloetud raamatute arv iga õpilase kohta 1928./29. — 1933./34. õ.-a. (joonis). 6. T. T. G. raamatukogu raamat: a, b, c, d liik (suuruse järele). 7. Raamatute väljaandmise moodus eesti keele ainekogust. 8. Raamatukogu raamat-kataloogid. 9. Eesti keele ainekogu seinakataloog. 10. Raamatukogu kodule. 11. Aineramatukogude ja juhatajate nimistu. 12. Eesti keele aine- ja üldkogu (raamatukogu ruumis).

TEISEL MAJAKORRAL.

VI. JOONISTAMINE.

Õpetaja J. Püttsepp.

1. Joonistisi mudelite järele sule, pliitsi ja sõega. 2. Akvarelle. 3. Mustrikavandeid. 4. Kompositsioone. 5. Transparente. 6. Plakatkirja. 7. Kirjalikke töid. 8. Aineramatukogu. 9. 1933./34. õppeaasta töökavad.

VII. AJALUGU JA KODANIKUTEADUS.

Õpetajad: J. Konks ja V. Käpa.

1. Õpilaste klassi- ja kodutöid. 2. Kرونoloogilisi tabeleid. 3. Kaarte. 4. Albumeid. 5. Aineramatuid. 6. 1933./34. õppeaasta töökavad.

VIII. EESTI KEEL.

Õpetajad: J. Aavik, A. Raud, J. Roos ja E. Tooms.

1. Eksamite ja kordamiskavad. 2. Klassi- ja kodutööde nimistu. 3. Klassitöid ja keelelisi harjutusi. 4. Kodutöid. 5. Referaate. 6. Kirjandusteoste analüüse. 7. Novelle. 8. Ib klassi vaba looming. 9. Õpilaste töövihke. 10. Käänamisharjutuste tabeleid. 11. Õpilaste sõnade-vihke. 12. Kirjanikkude sünnikohtade kaart. 13. Õppetabeleid. 14. Kirjandusloo raamide tabel. 15. Maailmakirjanduse tabel. 16. Juhised kirjatööde kirjutamiseks. 17. Õpetajate käsiraamatuid. 18. Eesti kirjanduslood. 19. Eesti grammatikad. 20. Klassis tarvitavad sõnastikud ja käsiraamatud. 21. Õpilaste käsikogu nimistu. 22. Keeleuenduslikku kirjandust. 23. Nõukogude Venes ilmunud eestikeelseid raamatuid. 24. Ilus raamat. 25. Inetu raamat. 26. Vana raamat. 27. Kirjanikkude käekirju. 28. Käsikirju. 29. 1933./34. õ.-a. töökavad.

IX. KÄSITÖÖ.

Õpetaja V. Ojasson.

1. I klasside valmistatud naise ihupesu oma kaunististega. 2. II klasside valmistatud kirjutikandusi, pluuse. 3. III majapidamisklassi valmistatud voodipesu, vateeritud voodivaipu, magamistoas kasustatavaid käsitöid. 4. III humanitaarklasside valmistatud voodipesu, magamistoas kasustatavaid käsitöid. 5. IV majapidamisklassi valmistatud naise ja mehe ihupesu. 6. IV humanitaarklasside valmistatud naise ja mehe ihupesu. 7. V majapidamisklasside valmistatud lauapesu; väikelapsepesu (välja pandud koos lastehoiuga, vt. osak. XI). 8. V humanitaarklasside valmistatud lauapesu. 9. 1933./34. õ.-a. töökavad.

X. MUUSIKA.

Õpetaja T. Jakobson.

1. Õpilaste tehtud tabeleid. 2. Klaverinoote. 3. Heliloojate ja muusikameeste sünnikohtade kaart. 4. Väljalõikeid ajalehist. 5. Eesti muusika õpperaamatuid. 6. Õpetaja käsiraamatuid. 7. Vanemaid eesti noot-teoseid. 8. Heliloojate ja muusikameeste käe- ja käsikirju. 9. Eksamikavad. 10. 1933./34. õppeaasta töökavad.

XI. FILOSOOFIA JA KASVATUSTEADUS KOOS LASTEHOIUGA.

Filosoofia ja kasvatustead. Õp. S. Pruuden.

1. Õpilaste valmistatud õppeabinõusid. 2. Aine käsitlusel korraldatud katseid. 3. Raamatuid. 4. Kontrollkirjatöid. 5. Kordamiskavad. 6. 1933./34. õppeaasta töökavad.

Lastehoid. Õpetaja L. Haamer.

1. Õpilaste klassitöid. 2. Kaetud laud päevasõõgiga aastasele lapsele. 3. Kaetud laud päevasõõgiga kaheaastasele lapsele (toidud on valmistatud majapidamise õpetaja N. Kalamehe juhatusel). 4. Väikelapse pesu (valmistatud käsitööõpetaja V. Ojasson'i juhatusel). 5. Õppeabinõud. 6. 1933./34. õppeaasta töökavad.

XII. VÕORKEELED.

a. Saksa keel. Õpetajad: E. Rosenberg ja T. Thomson.

1. Õpilaste kirjatöid. 2. Kirju. 3. Tabeleid. 4. Õppe- ja käsiraamatuid. 5. 1933./34. õppeaasta töökavad.

b. Inglise keel. Õpetajad: V. Käpa ja K. Westberg, õpetaja praktikant M. Jürgen.

1. Õpilaste kirjatöid. 2. Häälikute, õigekirja ja grammatika tabelleid. 3. Gram-mofon plaatidega. 4. Kirjavahetus. 5. Õppe-ja lugemisraamatuid. 6. 1933./34. õppe-aasta töökavad.

c. Prantsuse keel. Õpetaja K. Westberg.

1. Õpilaste kirjatöid. 2. Tabeleid. 3. Lugemisraamatuid. 4. 1933./34. õppe-aasta töökavad.

d. Ladina keel. Õpetaja T. Künnapas.

1. Klassitöid. 2. Sõnadevihke. 3. Teste. 4. Referaate. 5. Tabeleid. 6. Pilte rooma elust. 7. Õpperaamatuid. 8. 1933./34. õppe-aasta töökavad.

XIII. ÜLDOSA KOOLIST JA ÕPILAS-KONNAST.

Üldosa koolist, korraldanud õpetaja F. Laarens.

1. Õpilaste arv koolis 15. sept. 1924./25. õ.-a. — 1933./34. õ.-a. 2. Õpilaste puudumine ja hilinemine 10 aasta jooksul (1923./24. — 1932./33. õ.-a.) 3. Õpilaste keskmine arv üksikutes klassides (5 aasta keskmine.) 4. Õpilaste koosseis vanemate elukoha järele 1928./30. — 1933./34. õ.-a. 5. Esimesse klassi sisseastujate üleminek järgmistesse klassidesse. 6. Õpilaste edasijõudmine käesoleval õppeaastal üksikutes ainetes. 7. Riigi ja kooli ülalpidajate kulutused ühe õpilase kohta 1929./30. — 1933./34. õ.-a. 8. Kooli tulud 1924./25. — 1933./34. aruande aastatel.

Üldosa õpilaskonnast, korraldanud õpetaja T. Thomson.

1. Ajakirja „T. T. G.“ kõik aastakäigud. 2. Kirjandusringi asjaajamise raamatuid, referaate, kuulutusi, album. 3. Kunstiringi joonististe albumeid, kuulutusi, ülesvõtteid. 4. Muusika-ringi asjaajamise raamatuid ja seinatabelleid 4-aastasest tegevusest, album. 5. Spordiringi asjaajamise raamatuid. 6. Reaalteaduste-ringi fotokursuse albumeid, tabelleid õpilaskonnast, asjaajamise raamatuid, tegevuse ülevaade, foto-

aparaat. 7. Enesekasvatuse-ringi asjaajamise raamatuid, referaate, kuulutusi, ülesvõtteid, tegevuse ülevaade.

XIV. AMBULANTS.

Kooliarst H. Puusepp.

1. Silmanägemise määramise tabel. 2. Keha raskuse kaal ühes pikkuse mõõtjaga. 3. Arstiriistad ja apteek esimese abi puhul. 4. Esimese abi paunad ekskursioonile kaasavõtmiseks. 5. Aruanded õpilaste tervisliku seisukorra kohta 1932./33. ja 1933./34. õppeaastatel.

XV. MAATEADUS.

Õpetaja D. Koppel.

1. Õpilaste klassi- ja kodutöid. 2. Kaarte. 3. Pilte. 4. Ainaamatuid. 5. 1933./34. õ.-a. töökavad.

ESIMESEL MAJAKORRAL KANTSELEI POOL MAJAOSAS.

XVI. MAJAPIDAMINE.

Õpetaja N. Kalamees.

I ruum: 1. Einelaud näituse külastajatele. 2. Väljapanekud: a) karastavad joo-gid suvel, b) kevadised rabarberi-hoidised, c) rabarberi-toidud.

II ruum: köök sisseseade ja köögi-riistadega.

III ruum: majapidamisklass. 1. a) leerilaud, b) serveerimise-laud. 2. Sünnipäevalaud. 3. Teelaud. 4. Puviljalaud. 5. Soome laud.

IV ruum: triikismistuba ühes tööriis-tadega ja sisseseadega: 1. Ainaamatukogu. 2. Tabeleid. 3. Puhastamisvahendeid. 4. Kodus ettetulevate puhastamistööde juhataja. 5. Pesu kokkupanemine pärast rullimist ja triikimist. 6. Õpilaste koostatud söögisedeleid. 7. Vc kl. praktika kirjeldused 1933. a. suvest. 8. Õpilaste konspekte. 9. Arvevihud ja aruanded. 10. Õpilaste värvitud toiduainete toosid. 11. 1933./34. õ.-a. töökavad. 12. Käsiraamatud.

V ruum: pesuköök tööriistadega. Lastetoidud (vt. osak. XI).